

Силабус
освітнього компоненту
Сучасні інструменти розвитку громад /
Modern tools for community development
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма
Спеціальність
Галузь знань
Рівень вищої освіти

Менеджмент
073 Менеджмент
07 Управління та адміністрування
другий (магістерський)

Викладачі	доцент ЛЕМІШ Катерина Михайлівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/lemish-kateryna-myhajlivna/
Контактний тел.	+380662000984
Е-mail викладача:	km_lemish@bdpu.org.ua
Графік консультацій	Індивідуально із застосуванням дистанційних технологій

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	5/150	20	20	110	залік
заочна		6	4	140	

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: територіальна громада, розвиток громади, стратегічне планування, просторовий розвиток, програмно-цільовий метод, антикризове управління.

Мета курсу – надати системні знання про сучасні інструменти стратегічного, фінансового, соціального, цифрового, екологічного та інфраструктурного розвитку громад, а також сформувані практичні навички їх застосування в умовах децентралізації, євроінтеграції та післявоєнного відновлення України.

Предметом вивчення є система сучасних інструментів, механізмів і підходів, що забезпечують ефективний соціально-економічний, культурний, екологічний та інноваційний розвиток територіальних громад в умовах децентралізації, цифровізації та воєнно-післявоєнних викликів.

Зміст курсу: Стратегія та просторове бачення розвитку громади. Програмно-цільовий метод та антикризове управління. Місцеві бюджети, бюджет участі та міжбюджетні трансферти. Гранти, інвестиції, РРР та соціальне підприємництво. Форми участі мешканців у розвитку громади. Освітні, культурні та соціальні інновації для розвитку громади. Е-сервіси та цифрова відкритість громади. Інноваційні технології Smart City/Community. Енергоефективність, відновлювана енергетика та управління відходами. Транспорт, логістика та екологічні ініціативи.

Методи навчання: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, консультації, ситуаційні завдання, самостійна робота, індивідуальні завдання, залік.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять). Політика курсу розроблена відповідно до нормативної бази Бердянського державного педагогічного університету та регламентує організацію освітнього процесу, оцінювання результатів навчання і дотримання принципів академічної доброчесності (<https://bdpu.org.ua/normatyvna-baza-bdpu/>). Відвідування лекційних і практичних занять є важливою складовою засвоєння навчального матеріалу та

формування професійних компетентностей. Активна участь студентів у освітньому процесі, зокрема в обговореннях, виконанні практичних завдань, аналізі кейсів і груповій роботі, враховується під час поточного оцінювання. У разі пропуску занять здобувач освіти зобов'язаний самостійно опрацювати навчальні матеріали та виконати всі передбачені програмою завдання у встановлені терміни.

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності та прозорості за накопичувальною системою і включає поточний та підсумковий контроль. Критерії оцінювання доводяться до відома студентів заздалегідь, а допуск до підсумкового контролю можливий за умови виконання всіх передбачених видів навчальної роботи.

Курс реалізується з обов'язковим дотриманням принципів академічної доброчесності. Забороняються плагіат, фальсифікація, списування та інші форми академічного шахрайства. У разі порушення застосовуються санкції відповідно до нормативних документів університету.

Використання цифрових технологій є складовою освітнього процесу. Технології штучного інтелекту можуть застосовуватися як допоміжний інструмент за умови самостійного виконання завдань, критичного опрацювання результатів і обов'язкового зазначення факту їх використання. Подання згенерованого контенту як власного без належного опрацювання розглядається як порушення академічної доброчесності.

Освітній процес у межах курсу базується на принципах студентоцентрованості, інклюзивності, взаємоповаги та недискримінації й передбачає забезпечення регулярного зворотного зв'язку між викладачем і здобувачами освіти, а також можливість студентів пропонувати покращення змісту та організації навчання.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: вивчення дисципліни передбачає використання мультимедійного обладнання, комп'ютерної техніки та пакетів прикладних програм Microsoft Power Point, Microsoft Office Excel, Microsoft Word, Moodle, Zoom.

Система оцінювання та вимоги. Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у шкалу ECTS. Бали нараховуються за виконання завдань аудиторної роботи, практичних робіт, самостійної роботи, індивідуальних завдань, тестів. Виконання практичних завдань за темами дозволяє отримати до 20 балів (від 0 до 2 балів): 2 - здобувач самостійно розв'язує завдання різними способами, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат, при виконанні дотримується усіх вимог, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати; 1,5 - здобувач самостійно розв'язує вправи і задачі, може обрати раціональний метод розв'язання, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату, виконати роботу в повному обсязі й зробити правильні висновки; 1 - здобувач володіє базовими навичками необхідними для самостійного розв'язання типових завдань, може самостійно підбирати раціональні методи їх розв'язання, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення одержаних результатів, може самостійно виконати роботи в повному обсязі і робити правильні висновки; 0,5 - здобувач може розв'язати найпростіші задачі за зразком, робить висновки, але не розуміє достатньою мірою мету роботи; 0 - здобувач не може самостійно виконати роботу і зробити висновки. Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється як під час аудиторних занять, так і у поза аудиторний час (максимальна кількість балів - 40) та передбачає: визначення ступеня засвоєння матеріалу; своєчасне виконання і здачу поточних завдань; оцінку знань, здобутих у результаті самостійної роботи. Індивідуальна робота, що виконана у відповідності з вимогами та захищена, надає можливість отримати 40 балів. Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни. Оцінка рівня роботи здобувача вищої освіти протягом семестру під час навчальних занять та самостійної роботи здійснюється у межах 100 балів. За результатами продуктивної роботи протягом семестру та погодження з оцінкою – здобувачу може бути виставлена підсумкова оцінка, що дорівнює сумі балів, набраних протягом семестру.

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6	Змістовий модуль 7	Змістовий модуль 8	Змістовий модуль 9	Змістовий модуль 10	Індивід. завдання	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

Види робіт	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Всього
Виконання практичних завдань	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2	0-3	0-2	0-2	0-2	0-20
Самостійна робота	0-4	0-4	0-4	0-4	0-4	0-4	0-4	0-4	0-4	0-4	0-40
Всього	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	0-6	0-60
Індивідуальне завдання											0-40
Всього за курсом											0-100

Шкала оцінювання

Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Університеті	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел

Основні	1. Воробей В., Кравчук К., Крижанівський В., Поліковська Ю. Інструменти економічного розвитку територій. PPV Knowledge Networks, 2017. 67 с. 2. Інструментарій місцевого економічного розвитку: теорія, методологія, практика: монографія / [Ковальов А. І., Корольова Т. С., Сментина Н. В., Павлова Т. В., Карпов В. А., Фіалковська А. А., Котова І. М.]; за заг. ред. А. І. Ковальова. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2021. 413 с. 3. Примуш Р.Б., Гочачілов К.М., Луцок В.В., Шмиров Є.І., Сікорська Т.В., Андрійчук О.А., Ромах А.В., Гайковська В.Г., Галімова О.П. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / За заг. ред. доктора наук з державного управління, професора, Заслуженого юриста України В.М. Олуйко. К. : Ваіте, 2017. 432 с. 4. Трещов М. М., Мунько А. Ю. Сучасні інструменти розвитку громад: навч. посібник / М.М. Трещов, А. Ю. Мунько Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 328 с.
Додаткові	5. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К. : 2017. 121 с. 6. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. К. : 2017. 129 с. 7. Бобровська О. Ю., Крушельницька Т. А., Матвєєва О. Ю., Трещов М. М., Шевченко Л. Г. Управління фінансовими ресурсами та бюджетом територіальних громад : практ. посібник ; за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 128 с. 8. Бобровська О. Ю., Савостенко Т. О., Каховська О. В. та ін. Формування та реалізація інноваційної соціально орієнтованої моделі розвитку територій в Україні ; за заг. ред. О.Ю. Бобровської, Т. О. Савостенко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 124 с. 9. Бобровська О. Ю., Савостенко Т. О., Кондрашихін А. Б. Публічне управління інвестиціями в умовах ринкових трансформацій : навч. посібник. 2-ге вид., доп. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 238 с. 10. Бобровська О.Ю. Інноваційно орієнтоване управління економічним зростанням регіонів. <i>Інвестиції: практика та досвід</i>. 2022. Вип. 9–10. С. 5–10.

11. Гиренко Л. А. Цифровізація місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади: теоретичні та організаційні аспекти. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2022. №2(24). С. 18–24. URL : <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1649662246648.pdf>.
12. Давиденко Г. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація: монографія. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 240 с.
13. Демченко О. Фінансові інструменти розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-6>.
14. Драгомирецька Н. М., Кандагура К. С., Букач А. В. Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. посібник. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 180 с.
15. Дубовик А. Л. Небюджетні фінансові інструменти розвитку територіальних громад: види та шляхи застосування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 12. С. 209–213. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.12.209>.
16. Дурман О.Л. Використання проектного менеджменту в діяльності органів місцевого самоврядування. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2020. № 3 (74). С. 140–147.
17. Євсюкова О.В. Цифрова спроможність територіальних громад в Україні: проблеми та перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. №6. URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.6.1>
18. Інформування мешканців у кризових умовах. залучення жителів до процесів відбудови громад. Посібник для органів місцевого самоврядування. PROSTO «Підтримка доступності послуг в Україні». 2023. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/901/PROSTO_Manual_Informing_residents_in_a_crisis_book_web_16112023.pdf
19. Квітка С., Новіченко Н., Піскоха Н., Бардах О., Демошенко Г. Перспективні напрямки цифрової трансформації публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2020. Том 8 № 4. С. 129–146. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/807/784>
20. Коляда Т. А., Прозоров Ю. В. Новітні цифрові фінансові інструменти: сутність і перспективи використання при відбудові постраждалих територіальних громад України. *Проблеми економіки*. 2024. № 2. С. 247–253. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-247-253>.
21. Коцур В.В., Ігнатенко М.М. Стратегічні напрями використання криптовалют як новітніх фінансових інструментів. *Економічний вісник університету*. 2022. Вип. 53. С. 7–13.
22. Кращі практики муніципального розвитку в Україні: збірник / Уклад.: С. Маліков, О. Гарнець, О. Тертишна, О. Бурий, М. Куля, А. Авоян, Ю. Сак. К.: Ніка Прінт, 2012. 398 с.
23. Крушельницька Т. Фінансова самодостатність територіальних громад в умовах децентралізації: аналіз та нові виклики. *Аспекти публічного управління*. 2020. Вип. 8(1). С. 6–17.
24. Лопушинський І.П., Григор'єва Л.М. Бюджетно-фінансова децентралізація в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні. *Наукові перспективи*. 2022. № 1(19). С. 149–158.
25. Матвєєва О.Ю., Мунько А.Ю. Розширення можливостей органів місцевого самоврядування щодо фінансового забезпечення розвитку регіонів. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 4. С. 138–145.
26. Миколюк А. В. Діджиталізація та публічна комунікація як інструменти підвищення ефективності місцевого самоврядування. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. №. 2 (33). С. 45–50. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/5186/1/8.pdf>
27. Мунько А. Сучасні фінансові інструменти розвитку громад: відхід від бюджетного патерналізму. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2023. № 3. С. 129–134. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-3.17>
28. Мунько А.Ю. Місцеві фінанси: розвиток теоретичних основ. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1/2(46/47). С. 84–91.
29. Орлова Н., Дегтяр О., Козирева О., Шаповалова А., Приказка С.. Фінансова спроможність територіальних громад: європейський досвід і кейс України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 4(31). С. 516–526. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.191006>.
30. Парубець О. М. Цифрові інструменти управління місцевими фінансовими ресурсами. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 4(36). С. 225–237. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-225-237](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-225-237).
31. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб

	місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с. 32. Полянська А.С., Дрогомирецький В.Г. Проектна діяльність як інструмент міжнародного партнерства у забезпеченні розвитку територій. <i>Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем</i>: VI міжн. наук.-практ. конф. Івано-Франківськ, 2017. С. 152–155. 33. Посібник з підготовки проектів регіонального розвитку, які можуть фінансуватися за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті (в рамках реалізації програми секторальної бюджетної підтримки ЄС) https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/posibnyk.pdf 34. Просторовий розвиток територій: традиції та інновації: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25-26 листопада 2021 р.). К.: ДКС Центр, 2021. 224 с. 35. Роговенко О.В., Лиховид А.В. Цифровізація місцевого самоврядування: основні переваги та виклики. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2022. № 10. С. 120-122. 36. Серьогін С. М. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад: навч. посіб./ за заг. ред. : С. М. Серьогіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 164 с. 37. Серьогін С. М., Шаров Ю. П., Бородін Є. І., Гончар Н. Т. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 278 с. 38. Серьогін С. М., Шаров Ю. П., Бородін Є. І., Гончарук Н. Т. та ін. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія ; за заг. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с. 39. Сментина Н. В. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку на мезо-рівні: теорія, методологія, практика : монографія / Н. В. Сментина. Одеса : Атлант, 2015. 365 с. 40. Сментина Н. В., Фіалковська А. А. Стратегічне планування місцевого розвитку : навч. посіб. Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2019. 244 с. 41. Ткачук А., Кашевський В., Мавко П. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль). Київ : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с. 42. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 76 с. 43. Трещов М. М. Управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів в умовах децентралізації влади в Україні : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.04. Дніпро, 2019. 499 с. 44. Трещов М.М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів. <i>Державне управління та місцеве самоврядування</i>. 2018. Вип. 4(33). С. 67–75. 45. Трещов М.М. Удосконалення адміністрування податків в умовах зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів України. <i>Теорія та практика державного управління</i>. 2014. Вип. 4(47). С. 280–287. 46. Удод Є.Г. Проектний підхід щодо підсилення спроможності територіальних громад в умовах децентралізації. <i>Аспекти публічного управління</i>. 2015. № 4. С. 6–13. URL: https://bit.ly/3ePf2WH. 47. Участь громадськості у забезпеченні сталого розвитку територіальної громади : наук.-метод. розробка / кол. авт. : А. Й. Серант, П. І. Шевчук, В. І. Карпук та ін. ; за заг. ред. П.І. Шевчука, А. Й. Серанта. Київ : НАДУ, 2009. 72 с. 48. Щур Р. І. Фінанси об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації в Україні : монографія. Тернопіль : Осавца Ю. В. 2019. 394 с. 49. Щур Р. І., Плєць І. І., Урбанович М. М. Фінансові інструменти розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. <i>Науковий вісник Полісся</i>. 2024. № 1(28). С. 187–207. DOI: https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1(28)-187-207.
Інтернет-ресурси	50. Всеукраїнська організація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України». Офіційний сайт. URL: https://auc.org.ua/ 51. Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua 52. Державний веб-портал бюджету для громадян. Місцеві бюджети України : веб-сайт. URL: https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=26000000000 53. Державний фонд регіонального розвитку: Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: https://dfrr.minregion.gov.ua/ 54. Індекс цифрової трансформації регіонів України підсумки 2023 року. М-во цифр. трансформації України. 26 с. URL: http://surl.li/qwyhx

	55. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Офіційний веб-портал. URL : https://me.gov.ua/?lang=uk-UA 56. Міністерство розвитку громад та територій України. Офіційний вебпортал. URL: http://www.minregion.gov.ua 57. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 2 травня 2023 року № 3077-IX. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text 58. Результати дослідження «Стан інформування і залучення жителів громад в умовах воєнного стану». URL: https://decentralization.ua/en/news/16040. 59. Смартизація індустріальних міст. Співавторка стратегії USA Smart Cities поділилась досвідом з українськими громадами. Міністерство цифрової трансформації України. URL: http://surl.li/qwnha 60. Спільнота Розумні Регіони. Мінцифра оголошує про запуск спільноти для лідерів цифрової трансформації в регіонах. Міністерство цифрової трансформації України. URL: http://surl.li/qwnhu 61. Статистична комісія Європейського Союзу (Євростату) статистики. URL: http://ec.europa.eu/eurostat 62. Як підготувати проект місцевого розвитку. Інфографіка. https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/yak-napysaty-provekt-miscevogo-ekonomichnogo-rozvytku.pdf
--	---